

Prethodno priopćenje
Preliminary notice

Prispjelo - *Received*: 25. 07. 2006
Prihvaćeno - *Accepted*: 09. 10. 2006.

UDK: 630*8

Dijana Vuletić*, Elvis Paladinić*, Goran Petrač*

REZULTATI ANKETE O SPOREDNIM ŠUMSKIM PROIZVODIMA (SŠP) I NE DRVO PROIZVODNIM USLUGAMA ŠUMA

RESULTS OF A QUESTIONNAIRE ON SECONDARY FOREST PRODUCTS AND NON-WOOD FOREST PRODUCTS AND SERVICES

SAŽETAK

U ovom radu donose se rezultati ankete postavljene na internetskim stranicama "Hrvatskih šuma" d.o.o., Zagreb, kojom su ispitani stavovi i mišljenja korisnika ove stranice o sporednim šumskim proizvodima i ne drvo proizvodnim uslugama šuma.

Anketa je oblikovana i postavljena na internetske stranice Direkcije "Hrvatskih šuma" d.o.o., Zagreb, krajem 2004. i početkom 2005. godine, te je bila otvorena za sve korisnike. Cilj ankete je bio ispitati stavove zaposlenika i drugih korisnika o značenju, sadašnjem korištenju i mogućnostima korištenja sporednih šumskih proizvoda i ostalih usluga šuma koje su radi lakšeg razumijevanja nazvane ne drvo proizvodnim. Ovdje se osobito misli na socijalne usluge šuma, kao što su rekreacijska, zdravstvena i turistička koje također kao i svi drugi proizvodi šuma mogu biti predmetom planiranja i gospodarenja u šumarstvu.

Anketa se sastojala od ukupno 12 pitanja kojima je obrađen socijalni status ispitanika, te njihovi stavovi o izabranoj problematici. Pitanja su većinom nudila više odgovora od kojih je trebalo izabrati jedan ili više, te je kod nekih pitanja ostavljena i mogućnost dodatnog upisivanja odgovora koji nisu obuhvaćeni ponudjenima. Također je taj prostor bilo moguće koristiti za komentare o značaju i korištenju sporednih šumskih proizvoda.

U vremenu od nekoliko mjeseci anketu je ispunilo nešto više od 300 korisnika te su sakupljeni vrijedni komentari. Prikupljeni podaci su analizirani prema dobnim skupinama, radnom mjestu te osnovnim regijama (kontinentalna, gorska i primorska).

---

* Šumarski institut, Jastrebarsko, Cvjetno naselje 41, 10450 Jastrebarsko

** Hrvatske šume d.o.o. Šumarija „Krapina”, Lj. Gaja 35, 49000 Krapina

Osnovni zaključak upućuje na važnost sporednih šumskih proizvoda te jedan opći stav o njihovom slabom korištenju, kako u osobne svrhe tako i u vidu osiguranja dodatnih prihoda za Hrvatske šume d.o.o.

Gljučne riječi: sporedni šumski proizvodi, ostale ne drvo proizvodne usluge šuma, internet anketa

UVOD

INTRODUCTION

Sporedni šumski proizvodi i ostale ne drvo proizvodne usluge šuma u posljednje vrijeme sve više dobivaju na svojoj važnosti (SABADI 1997; SABADI i dr. 2004). Društvena zajednica i različite grupe korisnika prepoznali su njihovo značenje, no unatoč tom njihovo je korištenje još uvijek, osim nekih svijetlih primjera, na dosta niskoj razini. Kako s 80% šuma i šumskog zemljišta gospodari jedno poduzeće u vlasništvu države, pokušalo se dobiti uvid u stavove zaposlenika tog poduzeća o navedenoj problematici. Naime, u stavu poduzeća prema ovim proizvodima i uslugama leži i rješenje problema njihovog intenzivnijeg korištenja. U prilog tom govori i stanje privatnih šumoposjednika koji su, uz to što imaju manji dio šuma i šumskog zemljišta, uglavnom nezainteresirani i nedovoljno organizirani da bi mogli preuzeti ulogu nositelja promjena u korištenju sporednih šumskih proizvoda i ostalih usluga šuma. Proces približavanja Europi poticat će razvoj i korištenje upravo ovih proizvoda, no to je tek započeti proces.

Iako se iz dokumenata poduzeća ne prepoznaje ozbiljnija namjera razvijanja i značajnijeg korištenja ostalih proizvoda i usluga šuma, rezultati dobiveni ovim istraživanjem ukazuju na visoku svijest njegovih zaposlenika te otkrivaju brojne mogućnosti i ideje o njihovom korištenju.

METODA ISTRAŽIVANJA

METHOD OF INVESTIGATION

Temelj korištene metode je Internet anketa postavljena na stranice poduzeća za gospodarenje državnim šumama, "Hrvatske šume" d.o.o. koja je poslužila za prikupljanje podataka. Anketa je sadržavala 12 pitanja s ponuđenim odgovorima od kojih je trebalo uglavnom izabrati jedan ili dopisati odgovor ako nije bio među ponuđenim. Ovaj je prostor istovremeno poslužio i za prikupljanje komentara o postavljenim pitanjima i problematici uopće.

Tako prikupljeni podaci statistički su obrađeni glede zastupljenosti pojedinih odgovora u ukupnom broju odgovora te su u drugoj fazi obrade ispitane međusobne ovisnosti pojedinih odgovora u odnosu na određeno pitanje. Na taj je način bilo moguće utvrditi pravilnost pojavnosti određenih odgovora te potvrditi njihovu značajnost. Isto tako je ispitana ovisnost pojavnosti određenih odgovora glede grupe ispitanika ili neke druge socioekonomske karakteristike ispitanika.

U radu se, radi skučenosti prostora, prikazuju samo najvažniji konačni rezultati i to tablično.

REZULTATI

RESULTS

Prva grupa od četiriju pitanja poslužila je za prikupljanje podataka o socio-ekonomskom statusu ispitanika koji je definiran dobi, spolom, zaposlenjem te širim područjem rada. Rezultati su skupno prikazani u Tablici 1., te je na taj način obavljeno temeljno definiranje grupe ispitanika. Vidljivo je kako je većina ispitanika zaposlena u "Hrvatskim šumama" d.o.o. te kako tek 14% ispitanika čine ostali korisnici njihovih Internet stranica. Ovaj je podatak izuzetno važan radi značajnosti njegovog utjecaja na ostale rezultate. Dob je također dobar pokazatelj karakteristika grupe ispitanika. Tako je 64% svih ispitanika u dobi od 30 do 50 godina. Dakle, više od pola ispitanika ima dovoljno radnog iskustva za davanje mjerodavnih odgovora i pred njima stoji još dovoljno radno aktivnog života da bi bili zainteresirani za promjene u cilju poboljšanja, kako svog, tako i djelovanja poduzeća. Udio spolova je sličan udjelu spolova u ukupnom broju uposlenika, te se neće detaljnije komentirati.

No, interesantni su podaci o širem području rada ispitanika iz kojih je vidljivo kako 78% njih radi u kontinentalnom (42%) i gorskom (36%) nizinskom dijelu Hrvatske, a tek njih 17% dolazi iz mediteranskog dijela. Ovo je osobito važno radi toga što su se sporedni šumski proizvodi i ostale ne drvo proizvodne usluge šuma dugo vremena značajnije vezivale uz mediteranske, a ne kontinentalne šume. Rezultati dobiveni ovim istraživanjem ukazuju na njihov opći značaj i visoku svijest

Tablica 1. Pregled pitanja iz grupe za definiranje uzorka ispitanika
Table 1. Review of the questions from the group for defining the sample of examinees

PITANJA:					
Vaše radno mjesto je:			Dob:		
Ponudeni odgovori:	Broj odgovora	Relativni udio u ukup. broju	Ponudeni odgovori:	Broj odgovora	Relativni udio u ukup. broju
U proizvodnji	90	32%	Do 30 godina	54	19%
U administraciji	20	7%	30 - 40 godina	102	36%
U stručnim službama	77	27%	40 - 50 godina	80	28%
Rukovodstvo	47	17%	Više od 50 godina	43	15%
Usluge	7	2%	Bez odgovora	4	1%
Izvan "Hrvatskih šuma d.o.o.	39	14%			
Bez odgovora	3	1%			
Spol:			Šire područje rada/boravka:		
Ponudeni odgovori:	Broj odgovora	Relativni udio u ukup. broju	Ponudeni odgovori:	Broj odgovora	Relativni udio u ukup. broju
Žensko	61	22%	Kontinentalne nizinske šume	119	42%
Muško	216	76%	Kontinentalne planinske i brdske šume	103	36%
Bez odgovora	6	2%	Mediteranske i krške šume	47	17%
			Bez odgovora	14	5%

Tablica 2. Pregled pitanja za definiranje odnosa prema ŠŠP-a
Table 2. Review of the questions for defining the attitude to secondary forest products

PITANJA:					
Što mislite o sporednim šumskim proizvodima?			Što mislite o korištenju sporednih šumskih proizvoda?		
Ponuđeni odgovori:	Broj odgovora	Relativni udio u ukup. broju	Ponuđeni odgovori:	Broj odgovora	Relativni udio u ukup. broju
Nisu važni	4	1%	Uopće se ne koriste	20	7%
Imaju potencijalnu važnost	106	37%	Nisu dovoljno iskorišteni	126	45%
Važni su	165	58%	Koriste se, ali se to ne naplaćuje	117	41%
Bez odgovora	8	3%	Koriste se i to se naplaćuje	4	1%
			Dovoljno su iskorišteni	5	2%
			Bez odgovora	11	4%
Koristite li Vi neke sporedne šumske proizvode?			Da li plaćate kakvu naknadu za sp. šum. proizvode?		
Ponuđeni odgovori:	Broj odgovora	Relativni udio u ukup. broju	Ponuđeni odgovori:	Broj odgovora	Relativni udio u ukup. broju
Da, često	45	16%	Da	14	5%
Ponekad	203	72%	Ne	233	82%
Nikad	29	10%	Bez odgovora	36	13%
Bez odgovora	6	2%			

ispitanika o njihovom postojanju i mogućnostima korištenja na cijelom području Hrvatske. Značaj dobivenih rezultata potvrđuje udio ispitanika iz proizvodnje i stručnih službi koji zajedno čine 57%. Ako se tome doda 17% iz rukovodstva, može se predvidjeti i povoljno rješenje ovog problema.

Sljedeća grupa od četiriju pitanja definirala je odnos ispitanika prema sporednim šumskim proizvodima i ostalim uslugama šuma, ispitujući mišljenje o njihovom općem značaju, stupnju sadašnjeg korištenja, postojanju načina naplate za navedeno korištenje te osobno iskustvo u korištenju navedenih proizvoda.

Tablica 3. Pregled pitanja za poboljšanje korištenja ŠŠP-a
Table 3. Review of the questions for improvement of usage of secondary forest products

PITANJE:		
Na koji način bi se moglo poboljšati korištenje sporednih šumskih proizvoda?		
Ponuđeni odgovori:	Broj odgovora	Relativni udio u ukup. broju odgovora
Boljom organizacijom rada	191	67%
Uvođenjem kontrolnih točaka	33	12%
Javnom prodajom proizvoda	42	15%
Ne treba se time baviti	8	3%
Bez odgovora	9	3%

Prema dobivenim rezultatima (Tablica 2.), 58% ispitanika smatra kako su SŠ proizvodi važni, što uz 37% onih koji misle kako imaju potencijalnu važnost dovoljno govori o značajnosti ove problematike. Tom treba dodati samo 2% onih koji misle kako se SŠP dovoljno koriste. Nasuprot tom, 45% ispitanika misli kako se SŠP ne koriste dovoljno, a 45% je radije odabralo ponuđeni odgovor – koriste, ali se to ne naplaćuje, dok je tek 1% ispitanika odabralo odgovor - koriste se i to se naplaćuje. Ovi odgovori jasno upućuju na stav o nedovoljnom korištenju SŠP-a i ostalih usluga šuma, ali također i o mogućnostima ostvarivanja dodatnih prihoda njihovim intenzivnijim korištenjem.

Iz osobnih iskustava u korištenju SŠP-a, vidljivo je kako 88% ispitanika često ili ponekad koristi različite SŠP, za što 82% ne plaća nikakvu naknadu, a tek 10% ih nikad ne koriste. O ranije spomenutim svijetlim primjerima korištenja svjedoči 5% onih koji plaćaju naknadu za korištenje SŠP-a.

Kako cilj ovog istraživanja nije bio utvrđivanje vrijednosti ovih proizvoda niti ispitivanje volje za plaćanjem istih, pitanje o tome bi li plaćali za korištenje SŠP-a nije niti postavljeno. Drugi razlog je taj što populacija zaposlenika ovog poduzeća nije temeljna grupa potencijalnih korisnika ovih proizvoda i usluga na temelju čije iskazane volje za plaćanjem bi bilo moguće objektivno utvrditi vrijednosti istih (HANLEY 1989).

Ispitivanjem stavova ispitanika o SŠP-a, ne samo da je potvrđen njihov značaj, već su sami ispitanici ukazali na mogućnosti i načine poboljšanja njihovog korištenja. U Tablici 3. navedeni su neki od predloženih načina. Na prvo mjesto je 67% ispitanika stavilo bolju organizaciju rada, uz koju se još ističe javna prodaja SŠP-a s 15% i uvođenje kontrolnih točaka s 12%. Nasuprot tom, 3% ispitanika smatra kako se ovo poduzeće ne treba baviti njima.

Sljedeći korak analize podataka obuhvatio je pregled SŠP-a prema statusu korištenja pa su ispitanici navodili one proizvode za koje znaju kako se koriste i one za koje misle kako bi se mogli više koristiti (Tablica 4.).

Kako je svaki ispitanik mogao navesti više SŠP-a, navodi se broj navoda istog proizvoda u dvjema kategorijama (koriste se i mogli bi se koristiti) te postotni udio onih koji bi se mogli koristiti u odnosu na broj navoda onih koji se koriste. Tako je oblikovana treća kolona u tablici. Od 45 različitih SŠP-a i usluga, tek njih 5 se pojavljuju češće u onima koji se koriste, dok se za sve ostale uviđa mogućnost boljeg korištenja. U drugom dijelu treće kolone označeni su proizvodi koje se do dva puta češće navode među onima koji se mogu bolje koristiti. Ovi se mogu podijeliti u nekoliko grupa: šumski plodovi i ljekovito bilje, građevni i drugi materijal te proizvodi za ishranu stoke. U ovu grupu također dolaze i prihodi od obnove maslinika.

U sasvim desnom dijelu treće kolone istaknuti su proizvodi koji se više od dva puta češće navode među onima koji se mogu bolje koristiti. Ova se grupa proizvoda uglavnom bavi ostalim socijalnim uslugama šuma, kao što su to rekreacijska i turistička, te ima posebno značenje jer su to aktivnosti koje se obično ne povezuju s tradicionalno šumarskim, a ipak su ih često navodili baš šumarski stručnjaci.

Ovdje je osobito značajan utjecaj grupa ispitanika po dobi, koji je razvidan iz iste tablice gdje su najčešći odgovori ove dobne grupe označeni zvjezdicom, te se podudaraju s najčešće navodenim odgovorima cijele grupe ispitanika. Značajno je istaći kako je grupa ispitanika do 30 godina navela manji broj SŠP-a, među kojima

Tablica 4. Pregled odgovora o sadašnjem i mogućem stupnju korištenja ŠŠP-a
Table 4. Review of the answers on the present and possible degree of usage of secondary forest products

PITANJA:					
A. Znaete li koji se sporedni šumski proizvodi koriste na području Vaše Uprave?		B. Navedite one sporedne šumske proizvode za koje mislite da bi se mogli koristiti na području Vaše Uprave:		Postotni odnos između pitanja A i B	
Ponudeni odgovori:	Broj odgovora	Ponudeni odgovori:	Broj odgovora	> 100	101-200
				> 200	
Plod pitomog kestena	134	Plod pitomog kestena	128	95.52	
Plod pitomog oraha	37	Plod pitomog oraha	41		110.81
Pašarenje - konj, magarac	40	Pašarenje - konj, magarac	43		107.50
Pašarenje - ovca, koza	98	Pašarenje - ovca, koza	94	95.92	
Pašarenje - govedo	58	Pašarenje - govedo	61		105.17
Pašarenje - svinja	43	Pašarenje - svinja	48		111.63
Žeranje - svinja	47	Žeranje - svinja	53		112.77
Šumska trava	38	Šumska trava	60		157.89
Češeri (brus, bora, jelka, ...)	34	Češeri (brus, bora, jelka, ...)	49		144.12
Šednice vodoravnice	33	Šednice vodoravnice	74		224.24
Šjeme (stolna hrana)	24	Šjeme (stolna hrana)	33		137.50
Paprat i bujad	66	Paprat i bujad	91		137.88
Špenjga	40	Špenjga	31	77.50	
Brilijan	93	Brilijan	131		140.86
Špak	120	Špak	138		115.00
Borovica	58	Borovica	65		112.07
Borovnice	60	Borovnice	65		108.33
Opjve	215	Opjve	206	95.81	
Ljekovito bilje	172	Ljekovito bilje	188		109.34
Mahovine	76	Mahovine	121		159.21
Latnac za stežu	48	Latnac za stežu	59		122.92
Lipovo liko	2	Lipovo liko	19		950.00
Trska, roguz	14	Trska, roguz	25		178.57
Brezova medla	51	Brezova medla	73		143.14
Glina, kovača	29	Glina, kovača	55		189.66
Bijela zemlja	4	Bijela zemlja	12		300.00
Zemlja šumska	60	Zemlja šumska	109		181.67
Treset	23	Treset	43		186.96
Pljesak, šjunak	89	Pljesak, šjunak	117		131.46
Kamen	124	Kamen	130		104.84
Drveni stapovi	72	Drveni stapovi	108		150.00
Prodaja božićnih drvaca	144	Prodaja božićnih drvaca	156		108.33
Šrane (metle, vjenči, dekor)	100	Šrane (metle, vjenči, dekor)	134		134.00
*Prihod od turizma	79	*Prihod od turizma	168		212.66
*Prihod od projekta "Obnova maslina"	15	*Prihod od projekta "Obnova maslina"	21		140.00
Naknada za korištenje šum. cesta cesta	134	Naknada za korištenje šum. cesta cesta	173		129.10
*Prihod od privatnih šuma (domaća)	176	*Prihod od privatnih šuma (domaća)	173	98.30	
*Prihod od lovstva	172	*Prihod od lovstva	167		108.72
*Prihod ugostiteljstva	90	*Prihod ugostiteljstva	163		181.11
*Prihod od trgovine	20	*Prihod od trgovine	69		345.00
*Prihod od zakupnina, najma, pričuve i odmarališta	89	*Prihod od zakupnina, najma, pričuve i odmarališta	137		153.90
*Prihod od naplate parkirališta	11	*Prihod od naplate parkirališta	64		581.82
*Izrada drvenih vrtnih garnitura, klupa (drv galanterije)	44	*Izrada drvenih vrtnih garnitura, klupa (drv galanterije)	137		311.36
*Prihod djelatnosti uređivanja i održavanja parkova te zelenih i rekreacijskih površina	34	*Prihod djelatnosti uređivanja i održavanja parkova te zelenih i rekreacijskih površina	134		394.12
*Prihod od hortikulture	52	*Prihod od hortikulture	116		223.08
*Prihod od izrade protupožarnih planova za državne šume za općine/gradove	28	*Prihod od izrade protupožarnih planova za državne šume za općine/gradove	118		421.43
*Prihod iz vinograda u vlasništvu šumarja	22	*Prihod iz vinograda u vlasništvu šumarja	36		163.64

se ističe korištenje biomase za proizvodnju električne energije. Nasuprot tom, grupa ispitanika s više od 50 godina držala se više tradicionalnih dodatnih prihoda u šumarstvu, kao što su lov, izrada lovnogospodarskih osnova, prihodi od cesta, prihodi od gljiva i sl. Među gljivama često se konkretno navode tartufi i potreba bolje kontrole i naplate sakupljanja ovog vrlo vrijednog šumskog proizvoda.

DISKUSIJA I ZAKLJUČCI

DISCUSSION AND CONCLUSIONS

Prikazani rezultati potvrdili su kako je društvena zajednica prepoznala značenje SŠP-a, kao i ostalih ne drvo proizvodnih usluga šuma, među kojima se posebno ističu socijalne (turistička, zdravstvena i rekreacijska). Kako su se mnogi autori detaljnije bavili vrednovanjem ovih usluga (TOSI 1989; KRZNAR i LINDIĆ 1999; KRZNAR i dr. 2000), samo vrednovanje nije bilo predmetom ovog rada. Ovdje se pokušalo ukazati na postojanje jasnih stavova zaposlenika poduzeća "Hrvatske šume" d.o.o. o SŠP-a koji, uz socijalne usluge šuma, predstavljaju grupu proizvoda koji bi mogli osigurati značajne dodatne prihode ovom poduzeću. Ispitanici su pokazali visoki stupanj svijesti i ukazali na brojne mogućnosti korištenja ovih proizvoda i usluga, navodeći također i načine na koji bi se to korištenje moglo poboljšati.

Osobito su interesantni i korisni u analizi dobivenih podataka bili iscrpni komentari brojnih ispitanika koji su ukazali na potrebu uključivanja ovih proizvoda i usluga u planiranje i gospodarenje. No, kako bi se to moglo provesti u život, treba provesti ozbiljnije promjene u samom sagledavanju ovog problema i problema gospodarenja ovim resursom uopće. Najčešće navođeni način poboljšanja je bolja organizacija rada, no kako bi se do tog došlo prvo u same ciljeve gospodarenja treba uključiti SŠP-e i ostale, osobito socijalne usluge šuma, a to traži zaokret u poslovnoj politici poduzeća i postavljanje većeg broja različitih ciljeva gospodarenja koji bi bili usklađeni sa sadašnjim procesima približavanja Europi (POSAVEC i VULETIĆ 2004).

Dobiveni rezultati ukazuju na ozbiljnost ovog problema, ali otkrivaju i veliki interes i inventivnost velikog broja zaposlenika ovog poduzeća, što će osigurati pravovremenu i uspješnu provedbu naslućenih promjena. Te promjene bi trebale SŠP-e uvesti u red redovitih proizvoda šuma koji će osiguravati redovite prihode, a uz uključivanje i ostalih usluga šuma u planiranje i gospodarenje, pa tako i korištenje i prihodovanje, pridonijet će i ruralnom razvoju, ali i pokazati put za razvoj privatnog poduzetništva među privatnim šumoposjednicima.

LITERATURA

REFERENCES

- KOPECZKY, T., 1994: The Important Role of Forest Management Planning to Valuation of Forest's Benefits in Hungary, UN ECE, F AO, Workshop; Evaluation of Forest Benefits Through a Total Evaluation of Production, Environmental and Social Function of Forest-Forest Value, Prague-Jilovište, 13-16.9.1994., pp.57-59.

- KRZNNAR A., V. LINDIĆ, 1999: Metodologija vrednovanja korisnosti zdravstvenih i krajobraznih usluga šuma, Methodology For Evaluating The Usfulness Of Health and Landscape Benefits of Forests, Radovi, Vol. 34; No. 2, pp. 103-118
- KRZNNAR A., V. LINDIĆ, D. VULETIĆ, 2000: Metodologija vrednovanja korisnosti turističko-rekreacijskih usluga šuma, Methodology For Evaluating The Usfulness Of Tourist-Recreational Benefits of Forest, Radovi, Vol. 35, No. 1, pp. 65-81
- SABADI, R., 1997: Vrednovanje šuma u njihovoj ukupnosti Hrvatske šume, 1-40, Zagreb.
- TOSI, V., 1989.: I servizi turistico-ricreativi dei boschi: esperienze nel Triveneto. In Annali ISAF, X: 101-265.
- POSAVEĆ, S., D. VULETIĆ, 2004: Vision of forestry development in Croatia through national forest policy and strategy. Foret in Transition II, Chalanges in Strengthening of Capacities for Forest Policy Development in Countries with Economies in Transition, 211-222, United Natins University, Hong Kong
- SABADI, R., D. VULETIĆ, J. GRAČAN, 2005: Poglavlje 17. Croatia, pp:249-262, u knjizi Valuing Mediteranean Forests – Towards Total Economic Value, pp:1-406, Edited by M. Merlo and L. Croitoru, CABI Publishing, Wallingford, UK.

RESULTS OF A QUESTIONNAIRE ON SECONDARY FOREST PRODUCTS AND NON-WOOD FOREST PRODUCTS AND SERVICES

Summary

This paper presents the results of a questionnaire given in the internet pages of Croatian Forests, Ltd., Zagreb, in which the views and opinions of the users of the page on secondary forest products and non-wood forest services are asked. The questionnaire was designed and introduced on the internet pages of the Directorate of Croatian Forests, Ltd., Zagreb at the end of 2004 and beginning of 2005, and was open to all users. The aim of the questionnaire was to find out the views of employees and other users on the importance, present use and possibilities of use of secondary forest products and other services of the forest, which for the purpose of easier understanding, are called non-wood productive. This refers particularly to social services of the forest, such as recreation, health and tourist benefits, which, like other forest products, can be the object of planning and management in the forestry.

The questionnaire consisted of 12 questions, dealing with the social status of the examinees and their views on the relevant problems. In most cases the questions offered the possibility of several answers, of which one or more was needed, and for some questions there was the possibility of giving added comments which were not covered by the answers offered. Furthermore, it was possible to add comments on the significance and use of secondary forest products.

During a period of several months the questionnaire was completed by slightly more than 300 users, and valuable comments were collected. The data collected were analysed according to age groups, workplaces and regions (continental, montane and coastal).

The basic conclusion indicates the importance of secondary forest products and the general view of their poor utilisation, both for personal use and with regard to ensuring additional income for Croatian Forests, Ltd.

Key words: secondary forest products, other non-wood forest products and services, internet questionnaire